

УДК 332.055:331.526

СТРУКТУРНО-ДИНАМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ У СФЕРІ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Надія Синюра-Ростун

*ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього
НАН України», Львів, Україна*

Резюме. Досліджено структурно-динамічні особливості зайнятості населення у сфері послуг. Показано, що сфера послуг відіграє все більше значення в економічному зростанні країн, а частка зайнятих у сфері послуг країн з розвинутою ринковою економікою становить 75–80%, відтак, економіка України має ще значний потенціал для нарощування зайнятості у даній сфері. Визначено, що висока частка зайнятих у секторах, що потребують висококваліфікованих працівників вказує на розвиток інноваційно-технологічних секторів економіки, що в подальшому сприятиме зростанню ВВП держави. Зазначено, що в Україні частка зайнятих у таких секторах залишається незначною, що характерно для країн з перехідною економікою. Показано, що структура зайнятості в секторах сфери послуг в Україні та розвинених державах суттєво відрізняється, однак це дає Україні додаткові можливості для розвитку конкурентоспроможних секторів сфери послуг. Виявлено, що середньозважений темп зростання кількості зайнятих у 2018 р. порівняно з 2013 р. знизився (81,59%), що характерно загалом для економіки України, у якій темп зростання зайнятості за аналогічний період склав 80,18, що зумовлено зниженням економічної активності в державі за аналогічний період та пов'язано з нестабільною політичною ситуацією й військовими діями, значними обсягами інфляційних процесів, скороченням прямих іноземних інвестицій тощо. Формування структури зайнятості у сфері послуг перебуває під впливом трансформаційних процесів, притаманних для країн з перехідною економікою. Ознакою ефективного розвитку сфери послуг є зростання продуктивності праці. Значна частка зайнятих у сфері послуг регіону разом із низькою продуктивністю праці вказує на значну тінізацію зайнятості. В Україні рівень неформальної зайнятості найвищим був у секторах торгівлі, транспорту й тимчасового розміщування. Водночас, на ефективну структурну трансформацію економіки України вказуватиме збільшення частки зайнятих у секторах з високою доданою вартістю, зокрема ІКТ, фінансовій діяльності, охороні здоров'я, адміністративному та допоміжному обслуговуванню, науковій та професійній діяльності тощо.

Ключові слова: сфера послуг, структура зайнятості, сектори сфери послуг, темп зростання, додана вартість.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.06.050

Отримано 1.10.2020

UDC 332.055:331.526

STRUCTURAL-DYNAMIC FEATURES OF POPULATION EMPLOYMENT IN UKRAINE SERVICE INDUSTRY SPHERE

Nadiya Syniura-Rostun

*The State Institution «Institute of Regional Research named after M. I. Dolishnyi
of NAS of Ukraine», Lviv, Ukraine*

Summary. The structural-dynamic peculiarities of employment in the service industry are investigated. The facts that the service industry plays an increasing role in the economic growth of the countries and that the share of employed in the service industry in the countries with the developed market economy is 75–80% are emphasized. Therefore, Ukrainian economy has significant capacity for the employment increase in this industry. It is determined that the high share of employed in industries requiring highly skilled personnel indicates the development of innovative-technological economy sectors. It will promote the country's GDP growth in future. The share of

employment in such industries is defined to remain insignificant in Ukraine, as typical for to the countries with transition economies. The structure of employment in the service industry sectors in Ukraine and developed countries is determined to be distinctly different, although it provides Ukraine with additional opportunities to develop competitive sectors of service industry. It is revealed that the average weighted rate of employment growth has declined in 2018 in comparison with 2013 (81.59%), which is peculiar to the Ukrainian economy in general, where the 80.18 employment growth for the same period was caused by decline of economic activity in the country and was related to the unstable political situation and military actions, substantial inflation, declining foreign direct investment, etc. The formation of employment structure in service industry is influenced by transformation processes characteristic for the countries with transition economies. The evidence of effective development of service industry is the growth of labor productivity. The significant share of employment in the region's service industry, along with low labour productivity, indicates the substantial shadowing of employment. In Ukraine, the level of informal employment is the highest in trade, transport and temporary accommodation sectors. At the same time, the growing share of employed in the industries with high added value like ICT, finances, healthcare, administrative and support services, scientific and professional activity, etc. indicates the efficient structural transformation of Ukrainian economy.

Key words: service industry, employment structure, service industry sectors, growth rate, added value.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.06.050

Received 1.10.2020

Постановка проблеми. Сфера послуг стала однією з найважливіших і швидкозростаючих складових економіки як окремих країн, так і регіонів. У розвинених країнах світу частка сфери послуг у структурі ВВП перевищує 70%, в ній зайнято понад 60% робочої сили (у США – до 75%). Відтак соціально-економічний розвиток держав все більше визначається ефективністю функціонування та темпами розвитку секторів сфери послуг. В умовах розвитку постіндустріального суспільства сфера послуг набуває динамічного розвитку й стає одним із впливових чинників, від яких залежить зростання економіки, підвищення конкурентоспроможності країни на світових ринках, покращення добробуту населення. Одним із важливих індикаторів розвитку сфери послуг є обсяг зайнятих. Аналіз структури та динаміки зайнятості у сфері послуг дає змогу оцінити темпи та напрями її розвитку, що особливо важливо в умовах активного переходу економіки на постіндустріальний етап розвитку. Дослідження структурно-динамічних особливостей зайнятості у сфері послуг України дасть змогу окреслити основні тенденції, виявити проблеми та запропонувати шляхи для їх вирішення з метою підвищення конкурентних переваг держави та збільшення обсягів експорту послуг на світовому ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні аспекти зайнятості у трансформаційній економіці досліджувалися такими вченими, як О. Грішнова [1], Е. Лібанова [2], Л. Лісогор [3], І. Петрова [4], О. Цимбал [5]. Динамічне та секторальне оцінювання структурних зрушень у зайнятості населення на національному рівні здійснили І. Новак [6], В. Антонюк, Л. Щетиніна [7]. На глобальному рівні Л. Давидюк [8], І. Мельник та О. Берднікова [9] провели дослідження тенденцій формування та розвитку ринку праці. Секторальну та галузеву зайнятість досліджують А. Арсеєнко [10], В. Міненко [11], А. Ревенко [12], В. Смаль [13] та ін. Однак, незважаючи на постійний та широкий інтерес до дослідження різних аспектів розвитку сфери послуг, динамічність її розвитку вимагає від науковців періодичного перегляду результатів існуючих досліджень з метою виявлення нових тенденцій та окреслення нових перспектив розвитку.

Метою дослідження є проведення структурно-динамічного аналізу зайнятості сфери послуг України для виявлення основних тенденцій та проблем її розвитку.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети було визначено основні завдання: проаналізувати рівень зайнятості у сфері послуг як показник її розвитку на національному та регіональному рівнях; визначити структуру зайнятості за секторами сфери послуг та продуктивність її функціонування; проаналізувати рівень оплати праці в секторах сфери послуг як передумову для стимулювання її розвитку.

Для вирішення поставлених завдань використано методи: статистичний, аналіз рядів динаміки, систематизація та узагальнення, графічний тощо.

Виклад основного матеріалу. Рівень зайнятості як показник розвитку сфери послуг свідчить про її потенційну спроможність створювати нові робочі місця. Більшість галузей сфери послуг не потребують на свій розвиток великих фінансових ресурсів та мають порівняно швидкий термін окупності. Відтак, і нові робочі місця у цій сфері також створювати відносно легко [14].

Структурні зрушення на ринку праці зумовлені трансформацією суспільних і економічних відносин у сучасному глобалізованому світі. Глобальний тренд на деіндустріалізацію чітко демонструє зміщення кількості зайнятих зі сфери промисловості та сільського господарства у сферу послуг. Як бачимо з рис. 1, частка зайнятих у сфері послуг в Україні перевищує 60% (2013 р. – 62,06%, 2018 р. – 63,15%), що загалом відповідає світовій тенденції, однак ще є значно меншою, ніж у країн із розвинутою сервісною економікою. Зростання частки послуг у сфері зайнятості має межі у 75–80%, після досягнення яких можна очікувати лише незначних коливань [15]. В усіх країнах економічне зростання супроводжувалося переміщенням працівників зі сфери сільського господарства до сфери послуг [16]. Як бачимо економіка України ще має значний потенціал для нарощування потужностей у даному напрямі. Однак, переміщення зайнятих із сільського господарства у сферу послуг в Україні може бути ускладнене через зростання попиту на висококваліфікованих та вузькоспеціалізованих працівників.

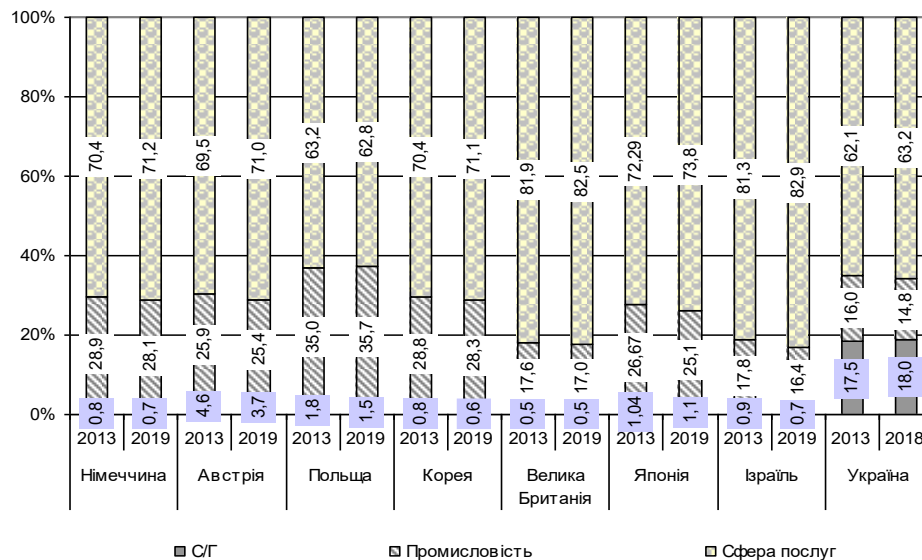

Рисунок 1. Структура зайнятості за видами діяльності, %

Figure 1. Employment structure by type of activity, %

*Джерело: складено за даними: [17].

Окрім загальної частки зайнятих у сфері послуг для оцінювання тенденцій її розвитку важливе значення має розподіл кількості зайнятих за секторами. Висока частка зайнятих у секторах, що здатні створювати високу додану вартість та потребують висококваліфікованих працівників, вказує на розвиток інноваційно-технологічних секторів сфери послуг, що в подальшому сприятиме інноваційному розвитку економіки та зростанню ВВП держави. В Україні частка зайнятих у таких секторах продовжує залишатися незначною, не зважаючи на певну позитивну динаміку (рис. 2). У 2018 р. в Україні традиційно найвищою залишалася зайнятість у сфері гуртової та роздрібною торгівлі – 22,34%, освіти – 8,66%, охорони здоров'я та транспорту – по 6,08%, державного управління та оборони – 5,74%, професійної, наукової та технічної діяльності – 2,68%, частка зайнятих у інших видах послуг складала менше 2% (рис. 2).

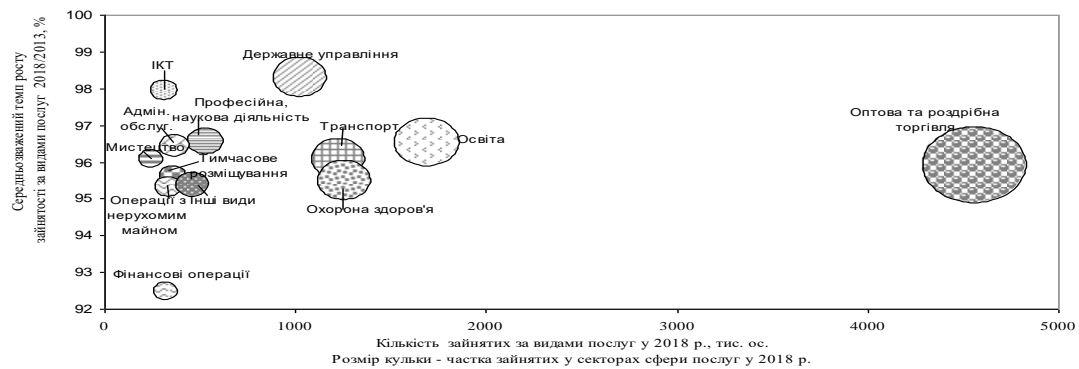

Рисунок 2. Зайнятість у секторах сфери послуг України (2018 р.)*

Figure 2. Employment in the service industry sectors in Ukraine (2018)

* Джерело: складено за даними: [17].

Порівняно з 2013 р. відбулося незначне зростання частки зайнятих у сфері державного управління та оборони на 0,7%, що є цілком закономірним для держави, яка знаходиться в стані війни, у сфері освіти (на 0,4%) та інформації та телекомунікації (на 0,2%). А у таких секторах як фінансова та страхова діяльність, охорона здоров'я спостерігалось скорочення частки зайнятих на -0,3% та -0,1% відповідно (рис. 3). Скорочення частки зайнятих у секторі охорони здоров'я пов'язано з його реформуванням. Така тенденція є негативною та несе у собі глибокі соціальні ризики для держави. Світовим трендом серед економічно розвинених держав є збільшення кількості зайнятих у секторі охорони здоров'я, важливість якого зростатиме, зважаючи на несприятливі глобальні катаклізми та епідемії, загрози яких у майбутньому лише посилюватимуться. Наприклад, частка зайнятих у секторі охорони здоров'я від загальної кількості зайнятих у сфері послуг Німеччини у 2018 р. складала 19%, Японії – 18,4%, Англії – 17,4%, Ізраїлю – 13,2%, України – 6,1% тощо [18].

Скорочення частки зайнятих у фінансовому секторі зумовлено суттєвим скороченням кількості банків в Україні. Якщо у 2013 р. їх кількість становила 180, то у 2018 р. залишилось лише 77 [19]. Причинами визнання банків неплатоспроможними стали: втрата фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності; порушення законодавства, що регулює питання запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом; недостатній рівень капіталізації та неспроможність акціонерів забезпечити належний рівень фінансової підтримки [20]. У розвинених країнах світу частка зайнятих у фінансовому секторі становить не менше 4% (Німеччина – 4,1%, Японія та Польща – 4,2%, Ізраїль – 4,3%, Австрія – 4,5%), Англія – 5,4%, Україна – 1,3% (у 2018 р.) [18].

Структура зайнятості за секторами сфери послуг України характерна для країн з перехідною економікою. У країнах з розвинутою сферою послуг зростає частка зайнятих у секторах з високою доданою вартістю, зокрема ІКТ, фінансовій діяльності, охороні здоров'я, адміністративному та допоміжному обслуговуванню, науковій та професійній діяльності тощо. Для прикладу, частка зайнятих у секторі ІКТ в Ізраїлі становила у 2018 р. 6,6% від усіх зайнятих у сфері послуг, Японії – 4,8%, Англії та Німеччині – по 4,4%, в Україні лише – 1,7%. Значною є різниця у кількості зайнятих у секторі тимчасового розміщування та організації харчування. Частка зайнятих у даному секторі в Україні у 2018 р. склала 1,7%, натомість у Австрії – 8,4%, Японії – 8,3%, Англії – 7%, Ізраїлі – 5,3%, Німеччині – 5%, Польщі – 4,1%. Значною є різниця в кількості зайнятих у секторі професійна, наукова та технічна діяльність. Якщо в Україні частка зайнятих складала лише 2,7%, то у Німеччині – 6,9%, Ізраїлі – 7,2%, Англії – 8%, Австрії – 8,5% [18]. Як бачимо, структура зайнятості в секторах сфери послуг в Україні та розвинених державах суттєво відрізняється. Однак це дає Україні додаткові можливості для розвитку конкурентоспроможних секторів сфери послуг.

Рисунок 3. Структура зайнятості у сфері послуг в Україні у 2013–2018 рр., %*

Figure 3. Employment structure in service industry in Ukraine in 2013–2018, %

*Джерело: складено за даними [17].

Якщо аналізувати у розрізі областей, то частка зайнятих у сфері послуг (у 2018 р.) перевищувала 50% та мала значну територіальну диференціацію відповідно до регіональної спеціалізації економіки. Найвищою частка зайнятих у сфері послуг була в Києві – 88,88%, Київській – 72,24% та Одеській – 70,95% областях, оскільки ці регіони є адміністративними й транспортно-логістичними центрами держави. Найнижчою (53%) частка зайнятих була у Вінницькій, Черкаській областях, які залишаються промислово-аграрними регіонами (рис. 4). У Івано-Франківській області роль сфери послуг лише зростатиме, заважаючи на її природно-рекреаційні ресурси. Вона має значний потенціал для нарощування зайнятих у сфері послуг, натомість у регіоні спостерігається тенденція до зниження кількості зайнятих, що може вказувати на тінізацію зайнятості у цьому секторі та виїзд працездатного населення за кордон. За період 2013–2018 рр. найвище зростання частки зайнятих спостерігалось у Волинській – на 5,98% (зумовлено розвитком логістичного потенціалу регіону) та Луганській (зумовлено трансформацією структури зайнятості у зв'язку із втратою промислового потенціалу) – 3,3% областях.

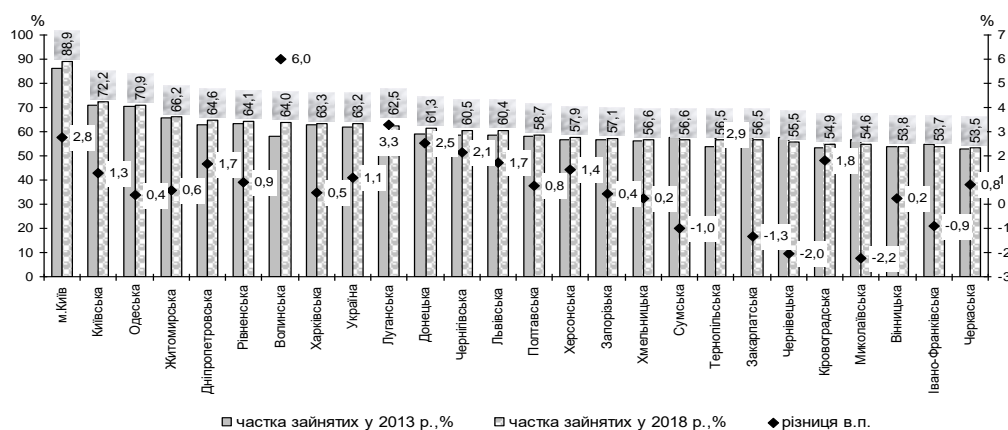

Рисунок 4. Частка зайнятого населення у сфері послуг регіонів, %

Figure 4. Share of employed population in the regions service industry, %

*Джерело: складено за даними [17].

Структура зайнятості у 2018 р. за видами послуг у розрізі регіонів є схожою до загальноукраїнської, однак має певні особливості в окремих регіонах. Основним сектором зайнятості серед усіх регіонів України залишається сектор гуртової та роздрібної торгівлі. Найвищою частка зайнятих у гуртовій та роздрібній торгівлі у 2018 р. була у Києві – 27,34%, Рівненській та Луганській областях – по 26%, найнижчою –

у Кіровоградській (16,1%) та Закарпатській (17,2%). Зайнятість у секторі професійної та наукової діяльності (лідерами за часткою зайнятих були Київ (9,28%), Київська (4,16%) Харківська (3,18%) області) чітко співвідноситься з розвитком сектора ІКТ (найвищою частка зайнятих була у Києві (6,85%) та Харківській області (2%).

Загалом тенденція зростання кількості зайнятих у сфері послуг сповільнилася, а середньозважений темп зростання кількості зайнятих у 2018 р. порівняно з 2013 р. знизився (81,59%), що характерно загалом для економіки України, у якій темп зростання зайнятості за аналогічний період склав 80,18%. Серед регіонів зберегли темп зростання зайнятості у сфері послуг за період 2013–2018 рр. лише м. Київ та Київська область (табл. 1). Зниження темпів зростання зайнятості в сфері послуг зумовлено зниженням економічної активності в державі за аналогічний період, що пов'язано з нестабільною політичною ситуацією та військовими діями, значними обсягами інфляційних процесів, скороченням прямих іноземних інвестицій тощо.

Таблиця 1. Структурно-динамічні показники зайнятості у сфері послуг

Table 1. Structural and dynamic employment indicators in service industry

	Темп росту кількості зайнятих в економіці (за період 2013–2018 рр.), %*	Середньозважений темп росту кількості зайнятих у сфері послуг (за період 2013–2018 рр.), %*	Частка зайнятих за видами послуг у 2018 р., %											
			Гуртова та роздрібна торгівля	Транспорт	Тимчасове розміщення	ІКТ	Фінансова та страхова діяльність	Операції з нерухомим майном	Професійна, наукова діяльність	Адміністративне обслуговування	Державне управління, й оборона	Освіта	Охорона здоров'я	Мистецтво, спорт, розваги, інші види послуг
Україна	80,2	81,6	22,3	6,1	1,7	1,7	1,3	1,6	2,7	1,9	5,7	8,7	6,1	3,4
Вінницька	92,6	93,0	18,8	6,3	0,6	1,0	0,8	0,9	1,5	0,9	5,7	9,1	6,4	1,9
Волинська	83,3	91,8	23,3	5,5	1,6	0,8	1,0	1,2	1,5	1,1	6,6	12,0	7,1	2,4
Дніпропетровська	91,6	94,0	25,7	6,2	1,6	1,9	1,6	1,4	3,0	2,2	4,7	8,0	5,8	2,7
Донецька	37,7	39,3	23,2	7,8	1,3	1,2	0,6	1,1	1,9	2,1	6,2	6,9	5,8	3,4
Житомирська	93,6	94,3	24,8	7,6	1,4	1,5	0,9	1,0	1,6	1,1	7,7	8,7	6,2	3,8
Закарпатська	92,8	90,7	17,2	4,7	2,8	0,6	0,6	0,9	0,9	0,7	4,5	9,5	5,6	8,5
Запорізька	89,1	89,7	21,7	4,9	1,9	1,2	1,0	1,5	2,3	1,7	5,0	7,3	6,2	2,4
Івано-Франківська	100,6	98,9	19,1	4,1	1,6	0,6	0,7	0,7	1,4	1,4	3,8	9,4	6,4	4,3
Київська	99,6	101,5	22,3	9,0	2,0	2,0	1,6	1,9	4,2	3,1	7,3	8,2	7,6	3,2
Кіровоградська	87,7	90,7	16,1	6,4	1,4	1,1	0,6	1,5	1,3	1,0	6,6	9,4	6,9	2,9
Луганська	29,5	31,1	26,5	5,7	1,8	0,7	0,4	0,9	2,9	1,2	8,6	6,0	5,0	2,7
Львівська	96,1	98,9	19,2	5,9	2,3	1,7	1,1	1,5	2,2	1,8	5,3	9,3	6,8	3,5
Миколаївська	92,8	89,2	18,8	6,0	1,5	0,7	0,6	1,0	1,4	1,2	7,3	8,1	5,2	2,8
Одеська	94,1	94,6	23,9	10,7	2,5	1,5	1,1	2,4	2,0	2,5	5,9	8,9	5,8	3,9
Полтавська	89,6	90,8	21,5	6,2	1,6	0,9	0,8	1,3	1,8	1,4	5,7	8,1	6,8	2,8
Рівненська	95,7	97,1	26,3	5,5	2,1	1,1	0,9	0,8	1,4	0,9	4,5	10,1	6,6	3,9
Сумська	94,0	92,4	20,3	5,5	1,0	0,9	0,7	0,9	1,5	1,6	5,4	8,5	6,2	4,2
Тернопільська	92,8	97,8	19,0	4,8	1,6	0,8	0,7	0,8	1,6	1,1	4,5	10,8	6,7	4,2
Харківська	98,1	98,9	24,4	5,7	1,6	2,0	0,8	2,9	3,2	1,6	4,6	8,4	5,5	2,7
Херсонська	93,3	95,7	22,1	5,1	1,3	0,8	0,8	1,3	1,7	0,8	6,3	8,6	5,5	3,7
Хмельницька	91,0	91,3	22,3	4,9	0,9	0,7	0,7	0,9	1,3	1,2	6,1	9,3	6,2	2,2
Черкаська	93,0	94,4	18,3	5,4	1,1	0,9	1,0	0,8	2,0	1,6	4,5	8,6	6,8	2,7
Чернівецька	97,8	94,3	18,5	4,2	2,3	0,9	0,7	1,0	1,2	0,8	4,5	9,2	6,0	6,3
Чернігівська	90,8	94,1	22,8	4,5	1,1	1,0	1,2	1,1	1,8	1,4	7,6	8,1	7,5	2,7
Київ	96,9	100,0	27,3	4,8	2,5	6,9	5,3	3,7	9,3	4,9	7,2	8,8	4,7	3,6

*Джерело: складено та розраховано за даними [17].

Зростання кількості зайнятих у сфері послуг без зростання продуктивності праці не несе очікуваного економічного ефекту, водночас велика частка зайнятих у сфері послуг регіону при одночасно низькій ефективності праці, поруч з іншими чинниками (наприклад, регіональні особливості ринку) може вказувати на значну тінізацію сфери. У 2018 р. найвищою продуктивність у сфері послуг була у Києві (235,3 тис. грн працюючого), Одеській, Дніпропетровській, Миколаївській, Львівській областях 60 тис. грн. на працюючого на рік (рис. 5).

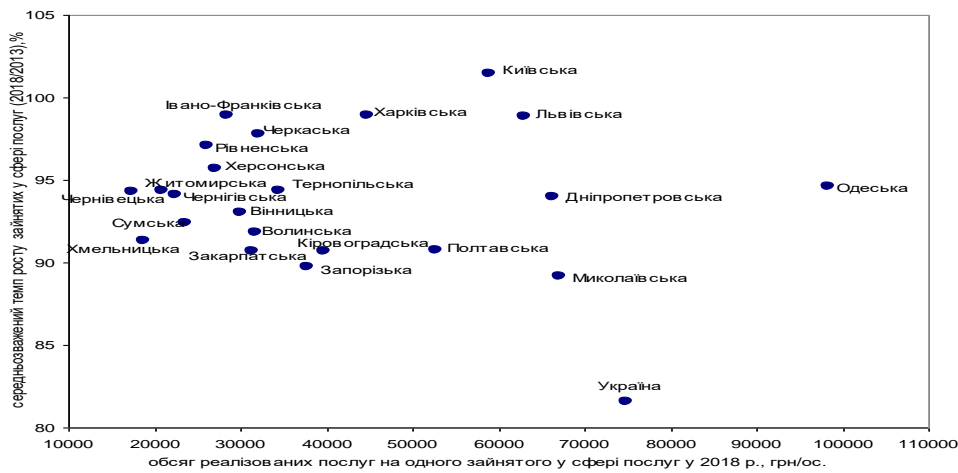

Рисунок 5. Продуктивність функціонування сфери послуг за регіонами

Figure 5. Performance productivity of the service industry by regions

* Джерело: складено за даними [17].

На регіони, що характеризуються невисокою продуктивністю сфери послуг, припадає значна частка неформально зайнятого населення (рис. 6) (тіньова (неформальна) зайнятість (трудова діяльність, яка дозволена чинним законодавством, але процедура її реєстрації не передбачена або обмежена, а результати (доходи) не враховуються офіційною статистикою (не декларуються) і не підлягають оподаткуванню) [21]. Якщо розглянути у розрізі секторів сфери послуг, то у 2018 р. рівень неформальної зайнятості був найвищим у секторі торгівлі 18,2%, транспорту – 4,2%, у секторі тимчасового розміщування – 2,5% [22]. Виділяють позитивні та негативні наслідки неформальної зайнятості. Серед позитивних виокремлюють: задоволення потреб у робочій силі серед видів економічної діяльності, що розвиваються; стримування соціально напруженості під час безробіття тощо. До негативних слід віднести: соціальну та трудову незахищеність працівників; економічні втрати для бюджету через відсутність податкових надходжень тощо [21].

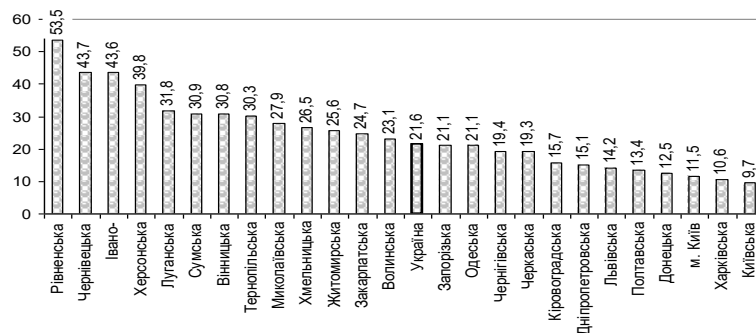

Рисунок 6. Частка неформальна зайнятого населення за регіонами України у 2018 р.

Figure 6. The share of informally employed population by regions in Ukraine in 2018

*Складено за даними [23].

Висновки. Сфера послуг в Україні перебуває на етапі динамічного та інтенсивного розвитку, що відповідає загальносвітовим тенденціям. Структура зайнятості ще остаточно не сформована та перебуває під впливом загальних трансформаційних процесів в економіці України, що характерно для країн із перехідною економікою. Скорочення темпів зростання зайнятості у сфері послуг є наслідком стагнації виробництва та зниження добробуту населення. Водночас на ефективну структурну трансформацію економіки України вказуватиме збільшення частки зайнятих у секторах з високою доданою вартістю, зокрема ІКТ, фінансовій діяльності, охороні здоров'я, адміністративному та допоміжному обслуговуванні, науковій та професійній діяльності тощо. Розвиток цих секторів сфери

послуг сприятиме зростанню експорту послуг із високою доданою вартістю, що є невід’ємною складовою конкурентоспроможності держави на міжнародному ринку.

Conclusions. The service industry in Ukraine is at the stage of dynamic and intensive development, corresponding to the global trends. The structure of employment has not been formed completely yet and is influenced by general transformation processes in the economy of Ukraine, being typical for the countries with transition economies. The reduction in employment growth in service industry is the consequence of stagnant production and declining welfare. At the same time, the effective structural transformation of Ukraine's economy is indicated by the increase of employment share in high value-added sectors, particularly, ICT, financial activities, health care, administrative and support services, scientific and professional activities, etc. The development of these service industry sectors contributes to the growth of exports of high value-added services, which is an integral part of the state's competitiveness in the international market.

Список використаної літератури

1. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини. К.: Т-во «Знання», 2009. 390 с.
2. Лібанова Е. М. Соціальні проблеми і соціальні важелі конкурентоспроможності української економіки. Демографія та соціальна економіка. 2008. № 2. С. 5–20.
3. Лісогор Л. С. Гнучкість зайнятості на ринку праці та соціальний захист. Праця і зарплата. 2011. № 13. С. 4–5.
4. Петрова І. Л. Заходи економічної та соціальної політики в сегменті неформальної зайнятості. Україна: аспекти праці. 2006. № 3. С. 3–7.
5. Цимбал О. І. Трансформація економічної активності та незайнятості на ринку праці України: інституціональні аспекти. Держава і регіони. Серія економіка та підприємництво. 2006. Вип. 4. С. 112–116.
6. Новак І. М. Структурні зрушення в зайнятості населення України. Демографія та соціальна економіка. 2015. № 3. С. 185–198. <https://doi.org/10.15407/dse2015.03.013>
7. Антонюк В. П., Щетиніна Л. В. Трансформація зайнятості за видами економічної діяльності як індикатор структурних зрушень в економіці України. Проблеми економіки. 2017. № 4. С. 62–70.
8. Давидюк Л. П. Глобальні зміни в структурі зайнятості як чинник трансформації міжнародного ринку праці. Економіка: реалії часу. 2015. № 3. С. 172–177.
9. Мельник І. О., Берднікова О. В. Сучасні тенденції формування ринку праці і зайнятості населення України. Ефективна економіка. 2018. № 1.
10. Арсеєнко А. Демистифікація «новой економіки» и проблема безработицы в США и Евросоюзе в условиях глобального кризиса. Социология: теория, методы, маркетинг. 2010. № 2. С. 28–48.
11. Міненко В. Л. Методологічні аспекти аналізу економічної активності населення, зайнятості і безробіття. Актуальні проблеми державного управління. 2010. № 1 (37).
12. Ревенко А. П. Структура і динаміка зайнятості на ринку праці. Структурні зміни на економічний розвиток України / за ред. д-ра екон. наук. Л. В. Шинкарук. К.: НАН України; Ін-т екон. та прогноз., 2011. 696 с.
13. Смаль В. В. Індустріальні та постіндустріальні зміни в структурі зайнятості населення України. Часопис соціально-економічної географії. 2010. № 8 (1).
14. Піжук О. І. Основні тенденції розвитку сфери послуг країн з трансформаційною економікою. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2015. № 1. С. 44–51.
15. Мальська М. Економіка послуг: суть та управління. URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=7Ls9mOUAAAAAJ&hl=uk>.
16. Світові тренди деіндустріалізації: причини та наслідки для нерозвинених країн. URL: <https://forumkyiv.org/uk/analytics/svitovi-trendi-deindustrializaciyi--prichini-ta-naslidki-dlya-nerozvinenih-krayin>.
17. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
18. Employment by activities and status. URL: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=ALFS_EMP.
19. Кількість комерційних банків в Україні з 2008 по 2020 рр. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>.
20. Фатюха В. В., Яришко О. В., Кирилова Л. І., Ткаченко Є. Ю. Аналіз фінансових результатів банківського сектору України. Ефективна економіка. 2018. № 3.
21. Тіньова зайнятість та її наслідки. URL: <http://chop-rada.gov.ua/archives/4467>.
22. Неформально зайняте населення за видами економічної діяльності у 2018 році. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/tp/eans/eans_u/arch_nzn_ved_u.htm
23. Економічна активність населення України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ11_u.htm

References

1. Hrishnova O. A. (2009) Ekonomika pratsi ta sotsialno-trudovi vidnosyny. [Labor economics and social-labor relations]. K. T-vo “Znannia”. 390 p. [In Ukrainian].

2. Libanova E. M. (2008) Sotsialni problemy i sotsialni vazheli konkurentospromozhnosti ukrainiskoi ekonomiky [Social problems and social levers of competitiveness of the Ukrainian economy] *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*. No. 2. P. 5–20. [In Ukrainian].
3. Lisohor L. S. (2011) Hnuchkist zainiatosti na rynku pratsi ta sotsialnyi zakhyst [Flexibility of employment in the labor market and social protection]. *Pratsia i zarplata*. No. 13. P. 4–5. [In Ukrainian].
4. Petrova I. L. (2006) Zakhody ekonomichnoi ta sotsialnoi polityky v sehmenti neformalnoi zainiatosti [Measures of economic and social policy in the segment of informal employment] *Ukraina: aspekty pratsi*. No. 3. P. 3–7. [In Ukrainian].
5. Tsymbal O. I. (2006). Transformatsiia ekonomichnoi aktyvnosti ta nezainiatosti na rynku pratsi Ukrainy: instytutsionalni aspekty [Transformation of economic activity and unemployment in the labor market of Ukraine: institutional aspects] *Derzhava i rehiony. Seriia ekonomika ta pidpriemnytstvo*. Zaporizhzhia, HU ZIHMU. Vol. 4. P. 112–116. [In Ukrainian].
6. Novak I. M. (2015) Strukturni zrushennia v zainiatosti naseleattia Ukrainy. Demohrafiia ta sotsialna ekonomika. [Structural changes in employment of the population of Ukraine. Demography and social economy]. No. 3. P. 185–198. [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/dse2015.03.013>
7. Antoniuk V. P., Shchetinina L. V. (2017) Transformatsiia zainiatosti za vydamy ekonomichnoi diialnosti yak indyikator strukturnykh zrushen v ekonomitsi Ukrainy [Transformation of employment by types of economic activity as an indicator of structural changes in the economy of Ukraine]. *Problemy ekonomiky*. No. 4. P. 62–70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2017_4_10. [In Ukrainian].
8. Davydiuk L. P. (2015) Hlobalni zminy v strukturi zainiatosti yak chynnyk transformatsii mizhnarodnoho rynku pratsi. [Global changes in the structure of employment as a factor in the transformation of the international labor market. Economy: the realities of time] *Ekonomika: realii chasu*. No. 3. P. 172–177. [In Ukrainian].
9. Melnyk I. O., Berdnikova O. V. (2018) Suchasni tendentsii formuvannia rynku pratsi i zainiatosti naseleattia Ukrainy. [Current trends in the formation of the labor market and employment of the population of Ukraine.] *Efektivna ekonomika*. No. 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/49.pdf. [In Ukrainian].
10. Arsenko A. (2010) Demystyfikatsiia “novoi ekonomiky” y problema bezrobotytsy v SSHA y Evrosoiuzie v uslovyakh hlobalnoho kryzysa. [Demystification of the “new economy” and the problem of unemployment in the United States and the European Union in a global crisis] *Sotsyolohiia: teoriia, metody, marketynh*. No. 2. P. 28–48. [In Russian].
11. Minenko V. L. (2010) Metodolohichni aspekty analizu ekonomichnoi aktyvnosti naseleattia, zainiatosti i bezroboty. [Methodological aspects of the analysis of economic activity of the population, employment and unemployment]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*. No. 1 (37). URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2010-1/doc/1/08.pdf>. [In Ukrainian].
12. Revenko A. P. (2011) Struktura i dynamika zainiatosti na rynku pratsi. [The structure and dynamics of employment in the labor market] *Strukturni zminy na ekonomichnyi rozvytok Ukrainy*. In-t ekon. ta prohnoz. K. 696 p.
13. Smal V. V. (2010) Industrialni ta postindustrialni zminy v strukturi zainiatosti naseleattia Ukrainy [Industrial and post-industrial changes in the structure of employment of the population of Ukraine]. *Chasopys sotsialno-ekonomichnoi heohrafi*. No. 8 (1). URL: http://www.geograf.com.ua/pdf/chseg/2010/8/07_Smal_53-58.pdf. [In Ukrainian].
14. Pizhuk O. I. (2015) Osnovni tendentsii rozvytku sfery posluh krain z transformatsiinoiu ekonomikoiu. [The main trends in the development of services in countries with transformational economies.]. *Ekonomichni visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*. No. 1. P. 44–51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2015_1_7. [In Ukrainian].
15. Malska M. *Ekonomika posluh: sut ta upravlinnia*. [Economics of services: essence and management]. Available at: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=7Ls9mOUAAAAJ&hl=uk>.
16. Svitovi trendy deindustrializatsii: prychny na naslidky dlia nerozvynenykh krain [Global trends of deindustrialization: causes and consequences for underdeveloped countries]. Available at: <https://forumkyiv.org/uk/analytics/svitovi-trendi-deindustrializatsiyyi-prichiny-ta-naslidki-dlya-nerozvynenykh-krayin>. [In Ukrainian].
17. Derzhavna sluzhba statystyky. [State Statistics Service]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
18. Employment by activities and status. Available at: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=ALFS_EMP.
19. Kilkist komertsiinykh bankiv v Ukraini z 2008 po 2020 rr. [Number of commercial banks in Ukraine from 2008 to 2020]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>. [In Ukrainian].
20. Fatyukha V. V., Yaryshko O. V., Kyrylova L. I., Tkachenko Ye. Yu. (2018) Analiz finansovykh rezul'tativ bankivskoho sektoru Ukrainy. [Analysis of financial results of the banking sector of Ukraine.] *Efektivna ekonomika*. No. 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6292>. [In Ukrainian].
21. Tinova zainiatist ta yii naslidky. [Shadow employment and its consequences.] URL: <http://chop-rada.gov.ua/archives/4467>. [In Ukrainian].
22. Neformalno zainiate naseleattia za vydamy ekonomichnoi diialnosti u 2018 rotsi [Informally employed population by type of economic activity in 2018] URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ/2017/rp/eans/eans_u/arch_nzn_ved_u.htm. [In Ukrainian].
23. Ekonomichna aktyvnist naseleattia Ukrainy" 2018 [Economic activity of the population of Ukraine "2018]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ11_u.htm.